

Me'n recordo bé, perquè era el dia que a la ràdio els Nens de Sant Ildefons cantaven els números premiats en el sorteig de la Loteria de Nadal: el 22 de desembre de 1987. S'esqueia que jo, tot i ser el cap de la Comandància de la caserna, estava lliure de servei i no calia presentar-m'hi. Disposava, doncs, de vint-i-quatre hores per dedicar-me al que em donés la gana. I la gana em donava per no fotre absolutament res.

Quan em vaig despertar tot sol al llit del carrer Portal de la Barca vaig romancejar una estona, no gaire. Em vaig fer la toaleta amb tanta parsimònia com vaig poder. Em vaig vestir i, encara que estava fora de servei, em vaig posar una samarreta *empelfada* i el jersei gris-verdós reglamentari que ens posàvem quan fèiem exercicis de muntanya, perquè al carrer feia fred. No hi tenia cap obligació —ja ho he dit— però volia anar a la caserna per distreure'm. Havia trucat a alguns amics i passava que eren fora de la ciutat o bé ja havien adquirit altres compromisos. Què hi havia de fer avorrit tot sol al pis? A la caserna almenys podria parlar amb algú si em vagava, i si no, llegiria tranquil·lament a fora al pati, acomboiat pel sol d'hivern que aquell matí de desembre lluïa en solitari en un cel blau diàfan.

Vaig sortir al carrer i vaig treure del garatge, al costat mateix de l'edifici on visc, el meu cotxe nou: un BMW 316 5 vàlvules. El meu sou de tinent coronel, ara a la reserva, i el meu estatus de solter lliure d'hipoteques em permetien disposar-ne sense retorçar per res la meva economia, que no vessava de baldera, però, si vigilava per on passaven, podia dur una vida com qui diu regalada.

Antigament hi anava pel camí més recte: Portal de la Barca, Calderers, Ballesteries, Argenteria, Rambla, carrer del Carme, Emili Grahit. Però més endavant, amb els canvis de sentit en la circulació, obligats per l'espectacular increment del trànsit, m'anava millor pel carrer Bellaire, Pont de Pedret, passeig de la Devesa, Gran Via, carrer del Carme, plaça Països Catalans, Emili Grahit, 52, comandància de la Guàrdia Civil de Girona, el meu destí.

Vaig entrar amb el cotxe i vaig dedicar una fugaç salutació al guàrdia de portes a través de la finestreta. Vaig aparcar a la plaça que hi tenia reservada i em vaig dirigir al despatx a pas atlètic.

Sempre que el servei m'ho permetia, a la feina feia exercici físic dins el gimnàs construït expressament perquè els guàrdies ens poguéssim entrenar i, així mantenir-nos en forma. Principalment practicava boxa colpejant la pera o el sac de sorra lligat al sostre. No obstant, no m'agafava cap empatx si em limitava a donar voltes al pati o, simplement, pujar i baixar escales i caminar lleuger per anar d'un lloc a l'altre, dins l'ampli recinte de la caserna. Aquell dia, però, no en tenia gaires ganes i ja veuríem si més tard me'n vindrien i decidiria visitar el gimnàs, ni que fos per treure'm la somnolència que la vagància em provocava.

No m'agrada planificar res quan estic de festa. Em plau anar saltant d'una cosa a l'altra a mesura que se'm presenten, i si no es presenten, doncs, a seure i contemplar. Tampoc em cal un gran i meravellós paisatge. L'oreneta que a cops de bec i fang construeix el seu niu sota el ràfec. Un escrostonament a la paret. L'estela d'un avió. Observar una flor fins al punt de veure com creix. Qualsevol cosa em distreu.

Tot i que la meva alçada de metre noranta potser demana una mica més, em vaig cruspir un esmorzar lleuger, que el guàrdia Martínez m'havia deixat feia

estona, junt amb el diari, en una safata damunt la tauleta rodejada per un sofà i dues butaques que utilitzo per atendre les visites. Per comoditat i satisfacció visual, vaig treure del calaix unes petites estovalles blanques de fil, bordades amb una garlanda perimetral de roses, record de la meva mare Dèisi. Les vaig estendre damunt la taula del despatx. La lluminositat del dia em permetia veure per la finestra les muntanyes nevades del Pirineu al fons. La cleca de sol que hi petava convertia la neu en un mirall quasi enlluernador a pesar de la distància. Com temia, el cos em va demanar més i no vaig poder resistir la temptació. Vaig trucar a en Martínez perquè m'anés a buscar provisions a la pastisseria que hi ha al mateix carrer, uns metres més avall de la caserna. Va tornar amb una panera plena de croissants. En vaig engolir dos farcits de xocolata. O potser van ser tres. No me'n recordo. Penso jo que, amb la ufana de la meva còrpora, tampoc seria un disbarat si haguessin sigut sis o set. Com faig quasi sempre, els vaig sucar en un esplèndid vol de llet i un bon raig de cafè acabat de moldre i de sortir del foc que el guàrdia Martínez, sol·lícit, al punt em va pujar. Per endolcir-lo, abans i ara, hi solo dissoldre dues cullerades de mel que, a més de cuidar-te la salut, li dona un sabor característic que em captiva. Tot plegat, una delícia que em desperta el bon humor i m'invita a gaudir del dia que comença.

Després vaig anar al lavabo, em vaig rentar les dents i vaig vigilar de no deixar pasta a les commissures, perquè llavors, els cadets se me'n reien i em perdien el respecte. Em mirava el bigoti tipus Tejero al mirall. Procurava no ensopegar amb els meus ulls per no sentir la incomoditat que això em provoca. Em sembla que el del mirall m'amonesta, perquè em veu com un enemic. En fi... abismes insondables del Jo que no entenc. Deixem-ho, i seguim. El que mirava no m'agradava. No estava gens d'acord amb el que havia fet aquest company el

23 de febrer de 1981. No tots ho veiem igual, però jo penso que els guàrdies ens devem al poble. Hem d'obeir els comandaments superiors, que a la vegada obeeixen el govern elegit pel poble. Les normes diuen que no hem de discutir les ordres ni posar-nos en política. Però ja sabem que a la pràctica això resulta impossible. No obstant, en aquella època pensava que el bigoti m'era necessari, perquè em remarcava l'autoritat que el càrrec requeria. Me'l vaig retallar una mica per treure-li agressivitat, rumiant alhora que hauria de fer un pensament i tallar-me'l tot, d'una vegada. No vaig pas trigar gaire.

Vaig recollir el diari de damunt la taula, amb compte de no rebregar-lo. Obrir el diari, flairar l'aroma de la tinta impresa, assaborir el suau cruixir del paper nou que es desplega i gaudir la sensació de que, allò que les teves mans desvelen s'ha fabricat exclusivament per a tu, em proporciona un d'aquells petits plaers que, per íntims, esdevenen inenarrables. Encara que, si és massa dematí, pot passar que la tinta no s'hagi assecat del tot i et tenyeixi una mica els dits de negre. Amb compte, doncs, me'l vaig posar sota el braç i vaig sortir del despatx en direcció a la sala de portes.

—Bon dia, Martínez. Gràcies per l'esmorzar —li vaig dir.

Es va sobresaltar una mica, quasi imperceptiblement, però com que estàvem sols i a prop, l'hi vaig notar. El vaig sorprendre encantat. Qui sap si en el vol d'una mosca o ves a saber si en aquells pensaments que no interessen a ningú i, en canvi a qui els té li treuen la son. Tampoc m'hi vaig posar pedres al fetge i no li vaig dir res. De natural, no soc xafarder. M'agradava que els meus subordinats em mostressin la seva faceta humana, encara que fos en restricció de les normes. I, és clar, com sap tothom, les persones de vegades badem.

Va sortir atabalat, recomponent l'uniforme i el tricorni li va quedar una mica de gairell. Amb aquesta positura, se'm va quadrar i va saludar amb un cop de talons enèrgic. No vaig riure per respecte i perquè aquesta mateixa situació tots els guàrdies, un dia o altre, l'hem viscut més d'una vegada. Ho tinc ben clar. El nostre barret és una antigalla que fa més nosa que servei.

Un bon xicot acabat de sortir de l'acadèmia, en Martínez. Ja ens coneixíem del dia que va arribar i vam canviar impressions, com feia amb tots els guàrdies que s'incorporaven a la caserna. Per això, ell ja sabia que jo era el cap de la Comandància, amb graduació de tinent coronel.

Llavors, amb un to volgudament paternal, li vaig dir:

—Descansi, Martínez i no em saludi amb aquest protocol, home, que avui estic de festa.

—Disculpe, Peyo. —Es va tancar la boca amb la mà, com qui acaba de dir una blasfèmia, i afegí—. Ui! Se me ha colado, capitán. Ui! perdone, quería decir teniente coronel Pompeyo. Como los guardias, entre nosotros, lo llamamos así, sin querer me ha salido Peyo.

—No passa res, Martínez —li vaig dir—. I, com que avui, no soc ni el seu cap, ni el tinent coronel, tan sols un simple transeünt que passava per aquí i ha aprofitat l'ocasió per saludar-lo, en confidència li diré que el meu nom no deriva de Pedro ni de Pompeyo, sinó de Pompeu.

Va aclofar el cap entre els muscles i va tibar els llavis endavant fent morros. Expressió típica de qui no sap de què li parlen.

—Sí —li vaig dir jo—. La meva mare me'l va posar en homenatge a Pompeu Fabra. L'home que va normativitzar la llengua catalana i que, justament per aquest fet, acabada la guerra, es va haver d'exiliar a França.

No em va pas contestar res. No calia. La seva cara d'estupefacció ho deia tot. Però jo havia vingut amb ganes de xerrar, d'aquest tema o de qualsevol altre, tant li feia, la qüestió passar l'estona. I, amb el braç li vaig assenyalar la disposició de voler entrar al despatx de porteria. Vam entrar i ens vam acomodar en dues confortables butaques des d'on es divisa perfectament tota la zona d'accés a la caserna i, fins i tot, d'esquitllentes, el tràfic del carrer Emili Grahit. Va treure un paquet de Winston i em va convidar a fumar. No em venia de gust, ja havia fumats en acabar d'esmorzar. Vaig refusar amb un gest de la mà. Ja fos per deferència o pel sentit de subordinació, va endreçar el paquet i ell tampoc va fumar. I va continuar la conversa tot just començada.

—Para un Guardia Civil, le debe haber comportado problemas apoquinar con este nombre tan poco español. ¿No?

—No es pensi. Problemes de solució fàcil. L'hi explico: El 1952, vam néixer el meu germà i jo de cop, i com que jo vaig sortir primer se'm considera el gran i per tant l'hereu, com diem aquí. La nostra mare ens va posar els noms de Pompeu a mi, i Darius al meu germà bessó, per consideració a un seu antic amor. Eren els temps de la dictadura i ens va haver d'inscriure com a Pompeyo i Dario. Així és que, tant el meu germà com jo hem batallat tota la vida amb dos noms segons l'interlocutor: Dario i Pompeyo o Peyo, pels aliens al nostre entorn més proper, i Darius i Pompeu per la família i les amistats de tota la vida, les d'aquí Girona, la gent de parla catalana, vull dir. Comprèn?

—Sí, pero, de todas formas, si se me permite la confianza, pienso que los guardias nos debemos al país que servimos, en nuestro caso España y, por lo tanto, debería utilizar su lengua, el español.

—Ui... un altre com el meu germà Darius. Miri, Martínez, no li sembla a vostè molt agosarat que un guàrdia civil afirmi que els catalans no són espanyols?

—Yo no he dicho eso.

—No amb paraules, però sí amb el sentit. Com que no parlem castellà no som espanyols, ve a dir vostè. Miri, Martínez, nosaltres com a guàrdies civils tenim l'obligació de servir, no el país, com ha dit, o la pàtria, com diu el cartell d'aquí fora, sinó a la gent que hi viu, que resulta que parlen català. Doncs, si vostè vol ser un bon guàrdia civil, convé que aprengui a parlar com la gent a la qual es deu.

El guàrdia Martínez em va desviar la mirada i les galtes se li van cobrir d'un vermell pàl·lid. Com ferit en el seu honor patriòtic. Em va fer una mica de pena i, per animar-lo, vaig afegir:

—No es preocupi, Martínez. La majoria d'integrants del Cos pensen com vostè. Una opinió que no comparteixo, però que respecto igual com voldria que se'm respectés la meva. I cregui'm, si vol fer de guàrdia a Girona, aprengui català.

—Lo intentaré, mi teniente coronel.

Resulta molt cansat haver de repetir constantment obvietats com la que els catalans parlen català. I per trencar aquell moment d'una certa tibantor, li vaig preguntar per la família i la seva terra, que deia ell, i parlant d'això i altres banalitats vam esmerçar una hora ben bona. Quan em va semblar que ja en teníem suficient, vaig dir:

—Bé, Martínez, ja hem garlat prou per avui. Si em permet, agafaré aquesta cadira i aniré a prendre el sol aquí a fora. Moltíssimes gràcies per la seva companyia.

Fora al pati, vaig triar el cantó de migdia on hi petava més el sol que, pel dir de la gent, només saben apreciar els vells. Jo no era pas vell, tenia trenta cinc anys, i m'agradava prendre el sol fins a fondre'm com un glaçó. Després, anar-me traient peces de roba fins a quedar gairebé nu. Un banyador damunt les vergonyes i una gorra de visera per protegir una calvície incipient. Avorreixo la frescor i em declaro enemic acèrrim del fred viu. Per contra, amo la calor com l'amant que no tinc. La meva vida sexual transcorre per senders que es desvien dels camins estàndard.

La cadira que havia agafat del despatx de portes, una senzilla cadira de balca de respatller recte, la vaig estintolar a la paret en angle de trenta graus i em vaig posar a llegir en aquesta postura. Pot semblar incòmoda, però no ho és en absolut, al menys a mi em satisfà. El cos suspès en un equilibri inusual se'm relaxa i la ment es concentra amb facilitat al punt on la dirigeixo. No negaré que al principi em va costar i, cadira i jo vam anar per terra més d'una vegada, però amb els anys, he assolit la categoria d'expert en l'art de llegir damunt una cadira apuntalada.

Llavors vaig agafar el diari que havia deixat a terra. En aquella època llegia el diari *Los Sitios*, més per costum que per convicció. Era el diari del Movimiento i s'imprimia a la impremta del senyor Darius Rahola, que el règim de Franco va confiscar quan va guanyar la guerra. Fins aleshores havia publicat l'*Autonomista*,

el diari republicà d'aquells anys. Us en parlo perquè en aquesta impremta hi havia treballat un home que, sense haver-lo conegut mai, m'era molt proper.

Al 1979 es va publicar un nou diari a Girona, amb el nom de *Punt-Diari*. Escrit totalment en català. M'hi hauria passat de seguida, però no m'acabava de decidir. Un temor difús em deia:

—Val més que no t'emboliquis, Pompeu, els teus superiors t'agafaran encara més de cap d'esquila i no val la pena.

I m'empenyava amb mi mateix. Per què no podia llegir en català, la meua llengua materna, si cap llei escrita m'ho prohibia? A més de parlar-lo el sé escriure, tot i que amb algunes faltes, perquè no en vaig aprendre a l'escola, sinó en la clandestinitat de la dictadura.

—No cal que t'ho preguntis, Pompeu —em deia el Jo que m'acompanya—, el cos de la Guàrdia Civil no precisa lleis escrites, ja disposa de les pròpies gravades de forma tàcita en la seva essència.

Una essència que no comparteixo i que el pas dels anys m'ha ensenyat a empassar-me-la i callar.

Ja a la portada, el diari tornava a parlar del sinistre natural que s'havia esdevingut a Anglès aquell hivern. Com que conec bé el poble, vaig anar directe a la notícia. Era diumenge i, potser per això, el periodista s'esplaiava una mica més en la narració dels fets, perquè el mateix dia del succés, s'havia limitat a una explicació telegràfica, atribuint el fenomen a les pluges dels darrers dies, com passava gairebé cada any. Però aquesta vegada va anar molt diferent. Les aigües van rebentar la muntanya empenyent-la des de dins, i això sí, que no s'havia vist mai. O al menys no ho recordava ningú. Ni els més vells del poble.

Escrivia això, el gasetiller:

El passat dia cinc de desembre, aquest diari informava de la tronca d'aigua que, el dia abans, va esberlar la muntanya de Santa Bàrbara, a redós de la qual reposa el poble d'Anglès. Era la Diada d'homenatge a Bàrbara, màrtir i santa, nascuda a Nicomèdia, en el segle III. Amb el seu nom s'ha batejat la muntanya i, com que disposa del privilegi de manar sobre els llamps i els trons, miners i artillers l'han consagrat com a Patrona.

Antigament, per celebrar la seva onomàstica, els miners de les mines d'Osor, feien festa tot el dia. Fumaven, menjaven i bevien. La direcció minera llogava a la companyia Hispano-Hilariense un òmnibus que anava amunt i avall en el trajecte d'Osor-les Mines-Anglès i el posava gratuïtament a disposició del públic en general. Després de tot el dia de gatzara, al vespre es reunien al poble d'Anglès per assistir a l'espectacle final. Se saludaven, s'abraçaven i reien. En el cafè de Can Gubau, fumaven pursos i bevien xampany a tall d'una olla de terrissa. Plena que vessava, l'agafaven per les anses amb les dues mans, que a aquelles hores, ja tremolaven. El xampany sobreeixia les comissures i s'escolava camisa avall fins al terra en un recorregut incert, però fàcilment imaginable. El cafeter no donava abast entre el serviment, la neteja i cobrir de serradures vessaments de tota mena que abrillantaven el terra i l'ungien del poder de fer caure. Al final arribava el gran moment.

El director general, amb l'americana descordada i el nus de la corbata al clatell, apuntava la punta de l'havà a la metxa de la traca, que uns miners experts en explosius havien penjat sota els balcons aquell mateix matí. Anava tot al llarg del carrer de la Indústria, des del ja dit cafè de Can Gubau fins a la botiga del *Sigle*. La metxa prenia d'immediat i encenia aquell cordó de pólvora i petards de diferents calibres, embolcallat tot en paper d'estrassa.

El carrer s'omplia d'un traüt fenomenal al ritme que marcaven el bellugueig de la serpent encesa i els esquitxos que desprenia. La gent la seguia en tropell. Embadalida i els ulls esbatanats, regurgitava sons de boca oberta, com micos a la selva al despertar la matinada. Fins al final, que després de l'última explosió, la nou grossa, la principal, l'esperada, la de l'ooooh definitiu, la fera s'apagava i el seu cos de cendra es mesclava amb la pols del carrer i desapareixia.

Igual com els va passar a les mateixes mines el 1979 que, mancades de rendiment, van haver d'abaixar la persiana. En conseqüència, es van acabar les mines d'Osor i la festa dels miners. El pas del temps les ha convertit en pols. Pols tangible o de record, tant se val. Com a tot, quan li arriba l'hora.

«Memento, homo, quia pulvis es, et in pulverem reverteris».

Però, al matí del quatre de desembre passat, com si Santa Bàrbara enyorés les antigues festes que es feien en el seu honor, a la muntanya que du el seu nom, es va obrir una esquerda a prop del trencant de la font dels Gossos que va alliberar una colossal fuita d'aigua. Del poble estant s'albirava com una mena de cua de cavall gegantina que arrencava del coll de la muntanya i, a una velocitat endimoniada, arribava al poble resseguint el curs del *rissec*.

Santa Bàrbara s'endiumenjava amb un collaret salvatge.

Cavalcant més de pressa que una partida de búfals desbocats, va desbordar la llera i va inundar l'anomenat Pla d'Avall en un sospir. Feia basarda la fúria amb què l'aigua s'obria pas arrossegant malesa i arrels terroses, murs de contenció i soques d'arbre gruixudes com el cos d'un home.

La carretera, els baixos de les cases, les serres d'en Tomei i els jardins de can Cendra es van transformar en un mar d'aigües tenyides de marró pel fang que arrossegaven. L'espectacle va cridar l'atenció d'un piló de curiosos. Alguns del poble mateix i d'altres dels pobles veïns; de

Bonmatí i la Celler, principalment. Badoquejaven enemig de les estibes de brossa i el treball de les excavadores, que maldaven per netejar la carretera i restablir el trànsit entre Olot i Girona.

Tan bell desordre va ocasionar lesions a un veí, que es va traslladar amb urgència a l'Hospital de Girona tan bon punt va arribar l'ambulància i es va haver netejat la carretera. Les iaies del carrer Nou i Pla de la Coma s'ho guaitaven d'un tros lluny amb els nets agafats de la mà. Protegits sota el paraigua, alliçonaven els menuts en els disbarats dels grans i de la mare Naturalesa quan s'enfada.

No anaven desencaminades, les iaies, perquè al cap de quinze dies, un equip de geòlegs empleats del Govern van visitar l'esbornac, gros com un camió petit, per estudiar-ne les causes i la possibilitat de prevenir-les. Els experts van redactar un informe en què afirmaven que la culpa no era de la pluja. Bé, sí era de la pluja, però no només de la que havia caigut aquells dies, sinó de tota la pluja que amb el temps s'acumula sota les roques davall la superfície de la Terra.

Acabàvem de passar una tardor inusualment plujosa i l'aigua subterrània no parava d'augmentar. Les roques de prop de la superfície, hidratades en excés, no van ser capaces de contenir la pressió. Esclataren i l'aigua va sortit disparada. Vet aquí la tronca.»

I a continuació el periodista afegia aquest paràgraf que no vaig entendre a què treia cap. Potser conseqüència d'un moment delirant com a tots ens pot passar alguna vegada.

A les pel·lícules on hi ha tronques, la gent sempre és queda al mig de la riuada que els envolta, embadalida. Cauen parets i s'ensorren esglésies, però sempre hi ha gent

saltant entre els rierols d'aigua enfangada, fumant un cigarro... Tot transmet una sensació de joia, quasi de festa altra vegada que fins llavors no hi havia sigut.»

Genial, vaig pensar, però uns anys més tard, llegia el mateix paràgraf a la novel·la *Sota el volcà* de Malcolm Lowry.

Malauradament, encara no havia acabat, perquè la bomba, la bomba de veritat em cauria tot seguit.

Vaig quedar garratibat, quan el reporter finalitzava la dissertació amb l'afegit següent:

I, allà dins d'aquell forat, els geòlegs es van trobar amb una sorpresa macabra:

El broll de l'aigua havia deixat al descobert un esquelet humà amb un forat al front que evidenciava una mort a conseqüència de tret de bala.

I ho deia així, com de passada, com si el que havien desenterrat fora l'esquelet d'un gos petaner.